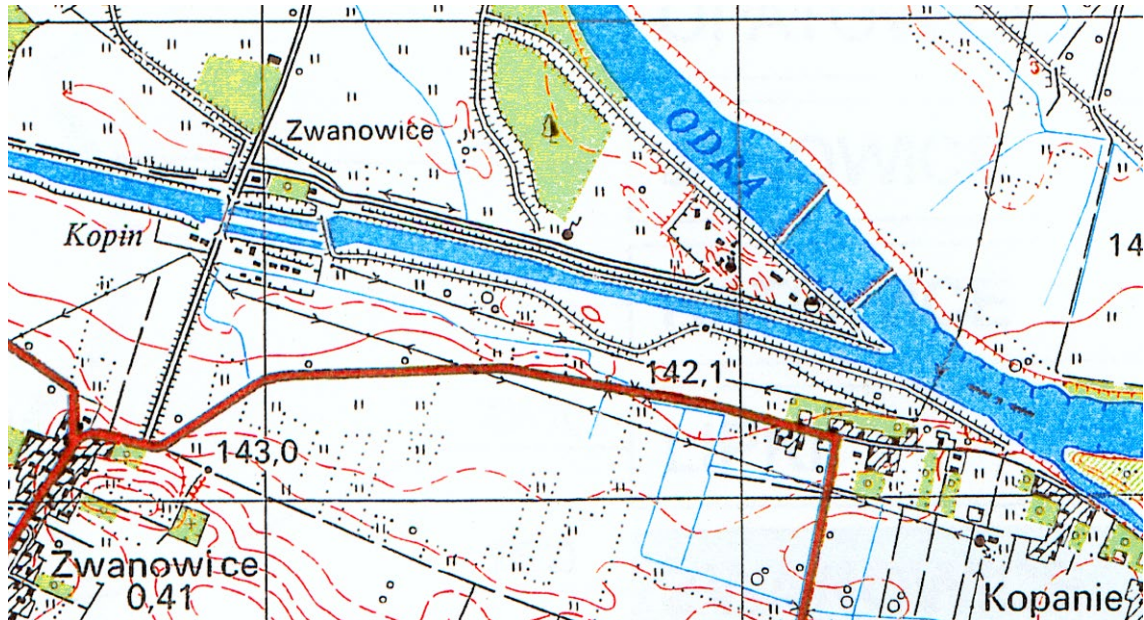

3.4.14. Stopień Wodny Zwanowice.

Zlokalizowany w m. Zwanowice, gm. Brzeg, pow. brzeski, woj. opolskie, rz. Odra km. 184,90 (1,30 kanału śluzowego). Spad 4,40 m.

Sytuacja stopnia wodnego Zwanowice.

Tworzą go następujące obiekty:

1. Jaz sektorowy, (z przepławką dla ryb), 1973-1976 – przebudowany na kłapowy, 2018-2021.
2. Śluza komorowa – duża, pociągowa, 1914.
3. Śluza komorowa – duża z komorą dwudzielną oszczędnościową, 1974-1990.
4. Zabudowa przystopniowa, 1914/1942.
5. Elektrownia wodna (przy śluzach), 1922-1928.
6. Elektrownia wodna (przy jazie), 2021.

W latach 1806 – 1809 wykonano przekop: Kanał Kopanie – Kruszyzna (Kruszyński, Zwanowicki, Odra). Na wysokości miejscowości Kopanie i Zwanowice powstał w latach 1913-1914 stopień wodny w ramach II etapu kanalizacji rzeki Odry od ujścia Nysy Kłodzkiej do Wrocławia. Składał się z jazu kozłowo-iglicowego z przepustem dla statków oraz śluzy komorowej dużej o standardowych dla tego odcinka

parametrach: 187 m. długości użytkowej i 9,6 m. szerokości użytkowej. Śluzę i jaz wykonywano jako murowane z cegły klinkierowej o krawędziach wyłożonych ciosami granitowymi. W latach 1922-1928 wybudowano (głównie dla zasilania urządzeń śluzy) elektrownię wodną z kanałem energetycznym. Dla stopnia Zwanowice projektowano nowy jaz o zamknięciach: segmentowych (1928), zastawkowych i walcowych (1934), klapowych (1935). W 1931 roku opracowano projekt trzyprzęsłowego jazu z zamknięciami klapowymi na przęsłach skrajnych i walcowym w przęśle środkowym. W roku 1976 oddano do użytku nowoczesny jaz sektorowy, który zastąpił jaz kozłowo-iglicowy.

W związku z budową stopnia wodnego, przekop Kopanie-Kruszyna pogłębiono i poszerzono zamieniając go w kanał lateralny. W ramach programu modernizacji jazów na Odrze wybudowano (240 metrów poniżej istniejącego jazu) jaz sektorowy trójprzęsłowy o świetle modułu 32 metrów. W czasie powodzi 1997 roku galeria jazu nie została zalana. Jaz sektorowy zachował oryginalne wyposażenie techniczne z hydraulicznym sterowaniem sektorami. W latach 70-tych XX wieku przypada szczyt przewozów na Odrzańskiej Drodze Wodnej. Zwiększała się dekapitalizacja śluz żeglugowych. Odcinek szlaku żeglugowego II etapu kanalizacji rzeki nie posiadał drugiej śluzy na wypadek awarii. Zdecydowano więc o modernizacji tego odcinka poprzez dobudowanie do śluz istniejących drugiej „nitki” śluz. Po analizie parametrów dużych śluz wykonanych przed II wojną światową, analizie specyfiki rzeki Odry, analizie przyjętych wymiarów maksymalnych statków jakie mogą pływać na O.D.W., pojawieniu się nowych standardów dróg wodnych w Europie, ustalono wymiary nowych śluz na 190 m. x 12 m. W roku 1990 oddano do użytku nowoczesną śluzę pociągową dużą o parametrach: 190m. długości użytkowej i 12,0 m. szerokości użytkowej, spełniającą standard nowoczesnej drogi wodnej. Śluza z 1914 r. (nieczynna) wymaga remontu kapitalnego. Śluzy utrzymały oryginalne napędy wrót.

Wartością zabytkową jest przestrzenny układ stopnia wodnego z usytuowaniem nowego jazu sektorowego poniżej starego jazu kozłowo-iglicowego oraz śluzą umieszczoną w pewnym oddaleniu od jazu na kanale Zwanowickim (Kanał Odra), który jest zachowanym największym przekopem na tym odcinku Odry służącym żegludze. Z przekopami ściśle jest związana budowa wałów przeciwpowodziowych. Na odcinku: ujście Nysy Kłodzkiej – ujście Widawy (Wrocław) spotykamy najwięcej starych wałów, których rodowód sięga średniowiecza. Zakładano tu też w początku

XX wieku pierwsze poldery przeciwpowodziowe. Zachowała się część stała jazu pierwotnego (kozłowo-iglicowego), która ma znaczenie drugorzędne oraz oryginalna (nieczynna - wymagająca remontu kapitalnego) śluza pociągowa z 1914 r. Druga śluza z 1990 r. jest unikatową, pierwszą i jedyną inwestycją żeglugową na Odrze od Brzegu Dolnego (1958 r.) do Malczyc (2021 r.). Posiada w głowie górnej klasyczne zamknięcie segmentowe oraz dodatkowe wrota przeciwpowodziowe. Jest śluzą reprezentatywną dla stosowanych rozwiązań i technologii trudnego okresu końca lat 80-tych XX wieku.

Jaz sektorowy Zwanowice.

Jaz Zwanowice - przebudowa konstrukcji lewego przęsła z sektorowego na klapowy.

<https://wody.gov.pl/aktualnosci/1437-wody-polskie-modernizuja-jazy-na-odrzanskiej-drodze-wodnej>

***Widok od górnej wody na śluzę dużą nową i pociągową starą,
elektrownię wodną i mosty drogowe nad śluzami.***

Wlot wody do elektrowni wodnej z kanału energetycznego.

Głowa górna i komora śluzy pociągowej nowej oraz zachowana zabudowa przystopniowa.

Zamknięcie segmentowe głowy górnej, wrota przeciwpowodziowe i dalbowisko awanportu górnego.